

PROJECTE GLOBAL D'INTERVENCIÓ SOBRE LES BARRAQUES DE PEDRA SECA A MONT-ROIG DEL CAMP (BAIX CAMP)

ESTHER BARGALLÓ BARGALLÓ

Passejant pel terme havíem vist, de passada, algunes barraques de pedra seca. També, en algun moment, ens havíem sentit atrets pels marges escampats pels nostres camps. No fou fins a inicis del 2004 que ens vam sentir captivats per aquestes construccions.

No teníem pràcticament coneixements ni experiència previs. El nostre punt de partida fou el llibre “L’Art de la pedra en sec a les comarques de Tarragona” (Diputació de Tarragona, 1999) de Josep Gironès. Aquest fet no va impedir que junt amb el Martí Rom ens animéssim a posar fil a l’agulla a aquest projecte, amb més voluntat que coneixements. N’hem anat aprenent a mida que anàvem avançant en el treball.

Amb aquesta comunicació el que pretenem és donar a conèixer el nostre pla global d’intervenció perquè, tal vegada, pugui servir de referent a altres municipis.

Aquest projecte, promogut des del Centre Miró de Mont-roig, pretenia assolir tot un seguit d’objectius:

A. RECERCA I CATALOGACIÓ DE LES CONSTRUCCIONS

Per dur a terme la recerca i posterior catalogació de les barraques vam comptar amb l’assessorament del Josep Gironès, gran coneixedor del món de la pedra seca i amb el treball de camp del grup barracaire “Drac Verd de Sitges”

Teníem un plànol del terme municipal i hi anàvem marcant les barraques que trobàvem: les numeràvem a mida que les anàvem descobrint, preniem algunes notes i fèiem fotografies del conjunt i d’alguns detalls.

En un començament pensàvem que en trobaríem unes vint o vint-i-cinc. Ja en coneixíem unes quantes, però vam preguntar a familiars i veïns del poble, a caçadors i a pagesos.

La feina grossa la vam fer al voltant de l’estiu i tardor del 2005.

Mitjançant Internet vam conèixer altres indrets i associacions d’aquest món de la pedra seca. També vam començar a fer una petita biblioteca sobre el tema. Una bona troballa fou la revista “Pedra seca”: una eina molt valuosa d’informació.

Quan en dúiem localitzades unes cinquanta, vam tenir la sort de poder conèixer a uns increïbles entusiastes de les barraques. Cada dissabte, des del 1998, surten pels camps de Catalunya a la recerca d’aquestes construccions. Acabaven de publicar un llibre molt interessant sobre el territori que més coneixen, és: “Barraques de pedra seca de Sitges i del Garraf”. Amb molt entusiasme, es van afegir a la nostra feina. Són el Ramon Artigas, l’Andreu Camps, el Josep Pascual i el Joan Trius; l’anomenat Grup barracaire “Drac Verd” de Sitges.

Sense ells la nostra feina hagués estat més feixuga i sobretot menys completa i brillant. La seva actuació sobre les barraques era molt més àmplia que la que nosaltres havíem fet fins aleshores. Ells netegen d’una manera més exhaustiva (fonamentalment la part frontal de la barraca), obtenen les coordenades GPS, per tenir-la exactament situada, prenen les mides interiors i exteriors i, un d’ells, el Josep Pascual, fa un croquis de planta i frontal de la barraca.

Els nostres companys de Sitges, abans de venir a Mont-roig del Camp, ja duien més de 2.000 barraques catalogades i, a hores d’ara, en porten unes 3.300. És evident que estan duent a terme un treball molt important en la recerca i catalogació de les barraques de pedra seca arreu de Catalunya. Gràcies.

Així doncs, el treball de camp de les barraques de Mont-roig el vàrem fer: Ramon Artigas, Esther Bargalló, Andreu Camps, J.M. Martí Rom, Josep Pascual i Joan Trius.

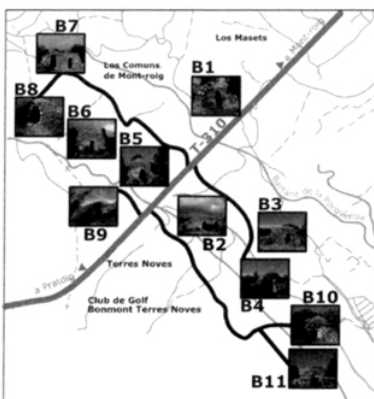
També, quan estàvem fent aquesta recerca pels camins de Mont-roig, vam trobar una referència d'una ponència que el Dr. Salvador Vilaseca i la seva filla Maria Lluïsa havien presentat al "X Congreso Nacional de Arqueología", celebrat a Maó, i que duia per títol: "Construcciones de piedra en seco en la provincia de Tarragona: las barracas de Montroig" (1967)

En el moment que nosaltres dos vam iniciar aquest treball teníem la sensació que estàvem trepitjant un territori ignot, desconegut pels nostres convilatans. És cert que havíem vist algunes citacions al llibre del Josep Gironès però, nosaltres, volíem endagar una recerca centrada únicament en Mont-roig. Quan vam tenir a les mans la ponència dels Vilaseca ens vam adonar que algú abans, exactament 37 anys abans, ja havia "descobert les Amèriques".

A part de la curiositat pel text, era interessant comparar les fotografies i croquis que s'hi reproduïen de les barraques amb les que teníem d'ara; a més, també, la Maria Lluïsa Vilaseca ens va fer arribar una col·lecció de diapositives de l'època. En general és evident el canvi de l'entorn. Tot sembla fer creure que, aleshores, l'any 1967, molts d'aquells camps estaven conreats. No creixia la vegetació incontroladament com ara, en que sovint les barraques es troben enmig d'un botjar. Un altre element a considerar és que feia deu anys d'aquella terrible gelada del febrer del 1956, que va matar o malmetre molts arbres i demés vegetació.

Finalment, després de tot aquest treball i les experiències viscudes, hem trobat 112 barraques en bon estat de conservació. Hem deixat a banda les ensorrades o molt malmeses. També, hem aprofitat per anar anotant les carrerades, ameres, marges, troncs, clapars i altres elements de pedra seca que hem trobat.

Després vam començar a ordenar tot el material recollit: fotografies, croquis, dades... Calia agrupar les barraques per zones, per partides del terme, per tal de poder descriure-les millor i de visualitzar-les més fàcilment en un plànol.

B. DIVULGACIÓ

El següent pas era divulgar aquest ric patrimoni, per tal de donar a conèixer les nostres barraques als nostres convilatans i com a oferta cultural del municipi.

Amb aquest objectiu s'han realitzat les actuacions següents:

Publicació a la revista local "Ressò Mont-roig". Des de setembre de 2004, en cada número es publiquen quatre fotografies de barraques amb la seva corresponent descripció.

Edició d'un tríptic de l'"itinerari de barraques" (juliol 2005). Calia escollir-ne unes quantes que fossin significatives per la seva pròpia configuració i diversitat i que, a més, fossin de fàcil accés. Amb les onze triades vam definir un itinerari, a la manera del que ja tenim al poble dedicat a Joan Miró ("3MR: Mirar, Miró, Mont-roig") i vàrem editar, amb el suport del "Centre Miró", un tríptic amb les fotografies de les barraques, la descripció de cadascuna d'elles i com arribar-hi. Desplegant el fulletó observem un detallat plànol amb la situació de cada construcció.

Organització d'excursions populars. Per tal de fomentar l'interès i el

coneixement de les nostres construccions entre els habitants del poble hem organitzat dues excursions. A la primera (març 2005) vam fer l'itinerari proposat al tríptic i, a la segona (abril 2007), vam recórrer una zona del terme que va permetre donar a conèixer: marges, escaletes i amagatalls d'eines, troncs, clapers...

Realització del documental “Barraques de pedra seca a Mont-roig”, de Martí Rom (març 2006).

Aquest documental explica què són aquestes construccions però centrant-se en les que tenim a Mont-roig. Està adreçat a persones que no coneixin aquest tema, per la qual cosa es fa una ampla introducció de l'origen de les construccions de pedra des de l'inici dels temps. També es descriu, amb detall, el procés de construcció de les barraques, així com les seves particularitats (porta, cocons...). Hi surten: Josep Gironès, Maria Lluïsa Vilaseca, els components del “Grup barracaire Drac Verd” de Sitges i jo mateixa (Esther Bargalló).

A més de barraques també es parla i es descriuen elements complementaris de pedra seca, com són les carre-rades, els marges, troncs, arneres, etc...

Cal remarcar la música. Des d'un inici ja partíem de la idea de que la base musical havia de ser interpretada amb “txalaparta de pedra”. Feia goig pensar que un documental sobre pedres tindria una música feta a partir de pedres. La música ha estat composta per Guillem Anguera, de Mont-roig i l'interpreta el grup tarragoní Txala.

Exposicions de fotografies al Centre Miró: “Barraques de Mont-roig del Camp” (estiu 2006) i “Barraques d'arreu” (estiu 2007), complementada amb maquetes realitzades per l'August Bernat.

Publicació d'articles. La premsa escrita també se'n ha fet ressò del nostre treball i n'ha publicat articles i fotografies. En podem trobar a la revista Pedra Seca, a diversos diaris de la demarcació (El Punt, La Vanguardia, el Diari de Tarragona), a la revista Bic (Col·legi d'aparelladors i Arquitectes Tècnics de Lleida), a la revista Sapiens i a la revista El Replà, de Vinyols i els Arcs.

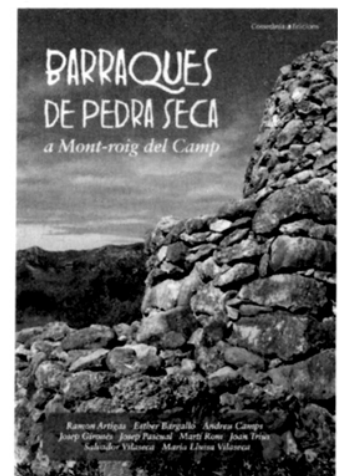
Creació d'una pàgina web. Des del febrer de 2007 tenim el web de la pedra seca a Mont-roig del Camp. S'hi mostren fotografies de les barraques més significatives, algunes amb el seu croquis, un mapa del terme amb la ubicació de totes les construccions catalogades i, a més, s'hi descriu l'itinerari de les 11 barraques, que es pot descarregar en un arxiu “pdf”. El web és: www.pedrasecamontroig.com.

Realització de visites guiades a entitats dinamitzadores. Amics de l'Arquitectura Popular (18 de març 2006), Societat Catalana de Geografia (22-4-06) i GEPEC (Grup d'Estudi i Protecció dels Ecosistemes del Camp) (3-3-07).

Assistència a la III Edició de RECERCAT (Jornada de Cultura i Recerca Local dels Territoris de Parla Catalana) que es celebrà a la ciutat de Lleida el 21 d'abril de 2007, on el Centre Miró va disposar d'un estand per donar a conèixer les nostres publicacions, projectes i activitats.

Edició del llibre “Barraques de pedra seca a Mont-roig del Camp” (edit. Cossetània, maig 2007). Hi reproduïm la ponència, “Construccions de pedra en seco en la província de Tarragona: las barracas de Mon-

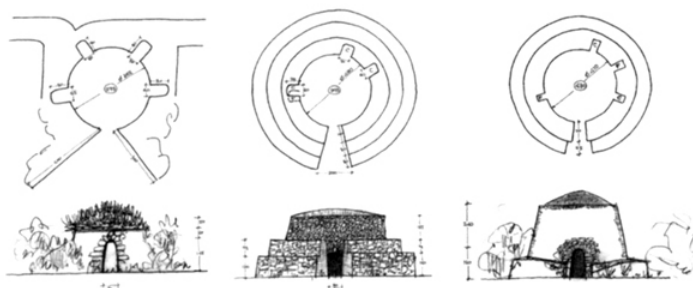
troig” (1967), de Salvador i Maria Lluïsa Vilaseca. El Josep Gironès descriu el context històric en que es van iniciar aquestes construccions, centrant-lo en les nostres comarques (i més exactament, a Mont-roig). El Grup barracaire “Drac Verd” de Sitges ens explica, detalladament, el treball que estan fent arreu de Catalunya i ens descriuen la manera d’intervenir en una barraca.

Per altra banda, hi ha una sèrie d’informacions que descriuen amb precisió cadascuna de les 107 barraques (coordenades GPS, mides...). D’una vintena d’aquestes, a més a més, publiquem els dibuixos i croquis (del Josep Pascual), fotografies i un breu text descriptiu. D’unes altres trenta barraques en publiquem fotografies. També hi podreu trobar un plànol general amb totes les barraques i d’altres, més concrets, per zones.

C. RECONeixEMENT INSTITUCIONAL I PROTECCIÓ

L’Ajuntament de Mont-roig, per recolzar la recuperació d’aquest patrimoni, va decidir la construcció, el març del 2006, d’una barraca en una de les rotondes que donen accés al poble. Poc abans, el mes de febrer, es va aprovar declarar-les “Bé cultural d’interès local”). Que sapiguem és l’únic poble de Catalunya que ho ha fet amb la totalitat de les barraques del seu terme. També es van col·locar cartells indicadors de l’itinerari de barraques.

D. CONSERVACIÓ

En referència a la conservació de les nostres construccions s’han dut a terme diverses actuacions, com la que va impulsar el GEPEC (octubre 2006) i que consistí en un taller de pedra seca que incloïa la rehabilitació d’una de les barraques de l’itinerari i, aquesta tardor, està previst refer una esllavissada d’una altra.

E. ESTABLIR LLIGAMS, PARTICIPAR I COL·LABORAR AMB D’ALTRES ENTITATS

Entre la gent que compartim les mateixes inquietuds i el mateix interès per aquest món de la pedra seca cal establir lligams i sumar esforços, realitzant actuacions conjuntes i potenciant trobades. En aquest sentit hem participat en la “III Trobada d’Estudi per a la preservació del patrimoni en pedra seca als Països Catalans” (22/10/05), en l’excursió i conferència organitzada pels “Amics de l’Arquitectura Popular” (Vilalba dels Arcs, juliol 2006) i en el “X Congrés Internacional de la pedra Seca”, celebrat a Montalbán el 22, 23 i 24 de setembre de 2006.

L’objectiu que perseguim és sensibilitzar tothom tots sobre els valors ambientals, paisatgístics, culturals i patrimonials que ens ofereixen les construccions de pedra seca i, alhora, retre homenatge a les generacions que ens han precedit i ens han legat aquesta obra, fruit del treball constant i de l’enginy del món de la pagesia.

